

NORGES HØYESTERETT

Den 19. september 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-01740-A, (sak nr. 2011/205), sivil sak, anke over dom,

A (advokat Jostein Grosås – til prøve)

mot

B (advokat Anders Flatabø – til prøve)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Normann**: Saken gjelder krav om økonomisk vederlag etter opphør av samboerforhold. Hovedspørsmålet er om kvinnen har bidratt til mannens formuesforøkelse på en slik måte at hun kan gjøre krav gjeldende basert på alminnelige berikelses- og restitusjonsprinsipper.
- (2) Om sakens bakgrunn heter det i lagmannsrettens dom:

”B og A ble kjærester i november 2001, og flyttet sammen i hans borettslagsleilighet omtrent et halvt år senere. A hadde kjøpt leiligheten i 1999 og overtok den i mars 2000. I sin forklaring for lagmannsretten var han usikker på om kjøpesummen var 1,1 eller 1,2 millioner kroner, men han opptok iallfall et boliglån på 1,1 millioner kroner for å finansiere kjøpet. X eiendomsmeglere har anslått at leilighetens verdi i november 2009 var 1,8 millioner kroner. Leilighetens andel av borettslagets fellesgjeld var ca. 83 000

kroner i 2002, ca. 52 000 kroner i 2005 og 120 000 i 2009. Økningen skyldes låneopptak i forbindelse med at badene i alle leilighetene i borettslaget ble modernisert og oppgradert.

Fra og med høstsemesteret 2002 tok B sosionomutdanning ved Høgskolen i Y. Utdanningen var fullført sommeren 2005, og hun fikk fast jobb fra september 2005. A hadde hele tiden fast jobb som IT-konsulent.

B og A inngikk ikke noen skriftlig samboeravtale. De hadde avtalt muntlig at hun skulle bidra til den felles økonomien ved å overføre et fast beløp hver måned til hans brukskonto. Fra denne kontoen skulle han betale husleie, lån og regninger ellers. Før de flyttet sammen bodde B i et bofellesskap der hun betalte 4000 kroner per måned. Det ble derfor til at hun skulle fortsette å betale det samme beløpet til A. Da hun var ferdig utdannet og kom i jobb i 2005, ble de enige om å forhøye det månedlige beløp til 7000 kroner.

B og A – og i særlig grad B – var interessert i hund, og i perioden 2005-2008 anskaffet de til sammen fire hunder, alle av rasen Spansk vannhund. Da de kjøpte hund, trengte de også en større bil. De kjøpte derfor i august 2005 en brukt Audi A4 stasjonsvogn. Denne kostet 333 400 kroner. Av dette betalte A 80 000 kroner, som han fikk ved salg av den bilen han hadde fra før. Restbeløpet ble lånefinansiert med begge samboerne som låntakere. I 2007 ble billånet refinansiert og lagt inn i As boliglån.

Partene er enige om at i løpet av de syv årene samboerforholdet varte, ble det betalt avdrag på boliglånet med til sammen 329 700 kroner

Samboerskapet opphørte i april 2009. Partene inngikk ingen helhetlig avtale, verken skriftlig eller muntlig, om hvordan det økonomiske oppgjøret etter bruddet skulle gjennomføres. I praksis ble det imidlertid til at B overtok de fire voksne hundene med tilhørende utstyr samt valpekullet (fem valper som ble født i januar 2009), og A overtok bilen. I tillegg beholdt A leiligheten, som han, som nevnt, hadde anskaffet forut for samboerskapet.

B fremmet krav om vederlag mot A. Han avviste kravet, og i oktober 2009 reiste hun søksmål ved Oslo tingrett med påstand om vederlag. Han tok til motmæle og reiste dessuten motsøksmål med påstand om at B skulle pålegges å slette en pantesikkerhet for 104 000 kroner som var stillet i atkomst dokumentene til leiligheten. Beløpet gjaldt hennes studielån som hadde blitt refinansiert med A som realkausjonist.”

(3) Oslo tingrett avsa 23. desember 2009 dom med slik domsslutning:

- ”1. A betaler 150 000 – etthundreogfemtifemtitusen – kroner til B.
2. I sakskostnader i hovedsøksmålet betaler A til B 110 300 – etthundreogtitsentrehundre – kroner.
3. B tilpliktes å slette pantesikkerhet stor kr 104 000 i atkomst dokumentene til leilighet 4133, snr 145 i Z Borettslag.
4. I sakskostnader i motsøksmålet betaler B til A 16 800 – sekstentusenåttehundre – kroner.
5. Oppfylingsfrist er 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.”

(4) A anket tingrettens dom til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt vederlagskravet. B anket ikke tingrettens dom i motsøksmålet. Lagmannsretten avsa 7. desember 2010 – under dissens – dom med slik domsslutning:

- ”1. Anken over tingrettens dom, domsslutningens punkt 1, forkastes.

2. **I sakskostnader for lagmannsretten betaler A 49 125 – førtinitusenettjhundreogtjuefem – kroner til B innen to uker fra dommen blir forkynt.**
3. **Sakskostnader for tingretten tilkjennes ikke.”**

- (5) Mindretallet kom til at det ikke var grunnlag for vederlagskrav.
- (6) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen. Høyesteretts ankeutvalg tillot ved beslutning 10. februar 2011 anken fremmet. Saken står i samme stilling for Høyesterett som for de tidligere instanser. Den er behandlet i sammenheng med sak 2011/93 (HR-2011-01739-A), som er votert tidligere i dag.
- (7) Den ankende part, A, har i korte trekk anført:
- (8) I et samboerforhold har partene atskilt økonomi. I motsetning til i ekteskap foreligger ingen gjensidig underholdsplikt. Det bestrides at B ved sitt økonomiske bidrag under samlivet har tilført A en økonomisk fordel. Hun har ikke bidratt til nedbetalingen av hans huslån. Det forelå ingen avtale og det var heller ikke forutsatt at hennes bidrag skulle benyttes til nedbetaling av lånet.
- (9) B kan ikke få del i verdistigningen på leiligheten som A hadde anskaffet to år før etablering av samlivet. B har i gjennomsnitt ikke bidratt med mer enn det hun har forbrukt. Hennes månedlige bidrag er så beskjedne at de ikke kan sies å representere noen verdiøkning for samboeren. Evneprinsippet kan ikke legges til grunn ved beregningen av hennes andel av forbruksutgiftene. A tilbød henne to ganger å bli medeier i leiligheten. Samboerforholdet var ikke langvarig.
- (10) A har nedlagt slik påstand:
- ”1. **A frifinnes med hensyn til å betale vederlag, jfr. tingrettens domsslutning pkt. 1.**
 2. **B dømmes til å erstatte A sine sakskostnader i hovedsøksmålet for tingretten, og for lagmannsretten.**
 3. **B dømmes til å erstatte sakskostnader til det offentlige for Høyesterett.”**
- (11) Ankemotparten, B, har i korte trekk anført:
- (12) Deler av Bs månedlige bidrag gikk til nedbetaling av As boliglån. Totalt overførte hun i overkant av 500 000 kroner i de årene samboerforholdet varte. Det er overført en ”ikke uvesentlig økonomisk fordel” fra B til A. Hennes bidrag må vurderes på grunnlag av evneprinsippet. Pengeoverføringene representerer en objektiv målbar økonomisk fordel for A. Bs bidrag førte til en raskere nedbetaling av hans huslån enn det han ville klart alene. Verdistigningen på leiligheten må hensyntas ved beregningen av vederlagskravet.
- (13) Hensynet til rimelighet tilsier at hun tilkjennes vederlag. I rimelighetsvurderingen må det vektlegges at B har vært satt utenfor boligmarkedet i den tiden forholdet varte. Hun bor i dag til leie. Samboerforholdet varte i lang tid. Fordelen av å bo gratis kan ikke verdsettes

etter vanlig markedsleie. Partenes økonomiske stilling etter samlivsbruddet er skjev. A er godt økonomisk stilt, mens B har svak økonomi.

(14) B har nedlagt slik påstand:

- ”1. Anken forkastes.
2. B tilkjennes saksomkostninger for lagmannsretten og tingretten.
3. B/det offentlige tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett.”

(15) *Jeg er kommet til at anken må tas til følge.*

(16) Spørsmålet er om B har et vederlagskrav; særlig om hun har tilført A en økonomisk fordel i løpet av de årene samboerforholdet varte.

(17) I rettspraksis er det lagt til grunn at det ved opphør av samboerforhold *kan* tilkjennes vederlag med grunnlag i alminnelige berikelses- og restitusjonsprinsipper, jf. Rt. 1984 side 497, Rt. 2000 side 1089 og Høyesteretts dom avsagt tidligere i dag i sak 2011/93 (HR-2011-01739-A). Det fremgår av disse avgjørelsene at *to kumulative vilkår* må være oppfylt for at vederlag skal kunne tilkjennes: Den ene må ha tilført den andre en økonomisk fordel, og det må i tillegg være rimelig å tilkjenne vederlag.

(18) Når det gjelder kravet om økonomisk fordel, er dette utdypet slik:

”Det er ut fra Høyesteretts praksis et grunnvilkår for vederlag at den ene samboeren under samlivet har tilført den andre en betydelig økonomisk fordel, i form av berikelse eller besparelse. Denne økonomiske fordelen vil også være bestemmende for det maksimale omfanget av vederlagskravet”,

jf. Høyesteretts dom i sak 2011/93 (HR-2011-01739-A) avsnitt (29).

(19) Jeg legger disse alminnelige utgangspunktene til grunn for min videre drøftelse.

(20) B har anført at A er tilført en økonomisk fordel, og at man ved beregningen av hennes bidrag må ta utgangspunkt i et evneprinsipp. Et slikt prinsipp vil innebære at hver av partene forutsettes å bruke en like stor andel av sin inntekt på felles forbruk, og at dekning utover denne andelen anses som en økonomisk berikelse for den annen, jf. Høyesteretts dom i sak 2011/93 (HR-2011-01739-A) avsnitt (30). Førstvoterende uttalte der at han ”viker tilbake for å bygge på et evneprinsipp for samboere, ut fra rene rimelighetsbetraktninger”. Jeg legger dette til grunn.

(21) Ved vurderingen av om en av partene har krav på vederlag fra den annen, er det – i mangel av avtale om noe annet – naturlig å ta utgangspunkt i at samboere svarer for halvparten av deres felles forbrukskostnader. Det kan derfor bare være tale om en berikelse for A dersom B har dekket mer enn sin halvdel av deres felles forbruk.

(22) B har vist til at A har mottatt en objektiv målbar økonomisk fordel som følge av at en del av hennes faste månedlige overførslar gikk til nedbetaling av hans boliglån. Partene er enige om at det i de årene samboerforholdet varte, ble betalt avdrag på lånet med til sammen 329 700 kroner.

- (23) Ifølge en oppstilling som er fremlagt av B, overførte hun totalt til A vel 517 000 kroner i den perioden samlivet varte. Hun betalte i tillegg en del andre utgifter – blant annet utgifter til hunder, møbler og en reise. Hennes bidrag utgjør etter dette totalt 860 000 kroner. Dette innebærer at B i gjennomsnitt har bidratt med i overkant av 10 000 kroner per måned til partenes samlede utgifter. Partene er enige om at A har bidratt med vesentlig mer.
- (24) Bs betaling på 10 000 kroner skulle dekke alle utgifter til hennes livsopphold; herunder blant annet tilgang til bolig, bil, mat og hundehold. Beløpet overstiger ikke det som var nødvendig for å dekke hennes eget forbruk. Jeg finner det derfor klart at B ikke har tilført A en økonomisk fordel. Det er da ikke grunnlag for noe restitusjonskrav.
- (25) Anken har ført frem. Som jeg tidligere har nevnt, er saken behandlet i sammenheng med sak 2011/93 (HR-2011-01739-A). Da de rettslige spørsmål saken reiser, i noen grad først er avklart ved dommen i den saken i dag, bør sakskostnader heller ikke her tilkjennes for noen instans, jf. tvisteloven 20-2 tredje ledd bokstav a.
- (26) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. A frifinnes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

- (27) Dommer **Bårdsen**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (28) Dommer **Falkanger**: Likeså.
- (29) Dommer **Kallerud**: Likeså.
- (30) Dommer **Stabel**: Likeså.

(31) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. A frifinnes.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke for noen instans.

Riktig utskrift bekrefte: